

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра Фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“ ___ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Кадастр і моніторинг земель

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 103 Науки про Землю
(шифр, назва спеціальності)

спеціалізація Географія
(шифр, назва спеціальності)

факультет Геології, географії, рекреації і туризму

2016/2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету Геології, географії, рекреації і туризму

“ _____ ” _____ 2016 року, протокол № _____

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Опара Володимир Миколайович, канд. техн. наук, професор.**

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “29” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ Черваньов І.Г. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

факультету Геології, географії, рекреації і туризму _____

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 2016 року № _____

Голова методичної комісії факультету Геології, географії, рекреації і туризму

_____ Жемеров О. О. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Кадастр і моніторинг земель” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Магістрів

Спеціальності 103 Науки про землю

Спеціалізації Географія

1. Опис навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни кадастр населених пунктів є забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зацікавлених підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин щодо раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних ресурсів, контролю за використанням і охороною земель, економічним та екологічним обґрунтуванням бізнес-планів та проектів землеустрою. Завданням моніторингу є формування і підтримання на сучасному рівні системи інформації про стан земельних ресурсів, залучення їх у господарське або інше використання на певній території. Об'єктом моніторингу є всі землі незалежно від форми власності на них, тобто території земель, які підлягають антропогенному впливу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Теоретико-методичні основи державного земельного кадастру населених пунктів.
2. Теоретичні основи моніторингу земель.

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Кадастр і моніторинг земель” є забезпечення теоретичними знаннями та практичними навичками з реєстрації землеволодінь, землекористувань і об'єктів нерухомості, обліку кількості і якості земель, бонітування ґрунтів та економічної і грошової оцінки земель. Освоїти методику проведення моніторингу земель, що фіксує перевищення встановлених норм антропогенного навантаження на земельні ресурси, а також визначає несприятливі(критичні) ситуації у використанні та охороні земель щодо фонового(стандартного) значення.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни “Кадастр і моніторинг земель” є те, що головне призначення даних земельного кадастру зводиться до його застосування для організації раціонального використання та охорони земель, він має тісний зв'язок із землепорядним проектуванням, яке на основі його даних науково обґрунтовує можливість та способи такої організації території, яка дозволяє найбільш повно використовувати природний потенціал ґрунтів, не знижуючи їх родючості. У системі моніторингу земель проводять збирання, оброблення, передавання, збереження та аналіз інформації про стан земель, прогнозування їх змін і розробку науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану земель та дотримання вимог екологічної безпеки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

Знати:

- сучасні глобальні, регіональні і прикладні проблеми землекористування;
- стратегії сталого соціально-економічного розвитку територій;
- сучасний стан землекористування в Україні та екологічних наслідків від незбалансованого землекористування;
- системи обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування;
- як забезпечити повноту відомостей про всі земельні ділянки населених пунктів;

- застосування єдиної системи просторових координат та систем ідентифікації земельних ділянок населених пунктів;
- запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та забезпечення її достовірності в населених пунктах ;
- джерела моніторингу земель;
- антропогенні зміни навколишнього природного середовища;
- основні фактори і види звітності з моніторингу земель в області, районі, місцевій раді.

Вміти:

- обґрунтовувати встановлення меж населеного пункту та їх адміністративне підпорядкування;
- відображати на плані структуру земельних угідь населеного пункту;
- проводити зонування території населених пунктів;
- визначати грошову оцінку земель населених пунктів відповідно до загальноприйнятої методики;
- складати проекти протиерозійної організації території в зонах поширення вітрової і водної ерозії ґрунтів;
- працювати із законодавчими і правовими актами з кадастру та моніторингу земель;
- визначати показники контролю якості земель за якими проводиться моніторинг;
- за картографічними джерелами виконувати аналіз земельних ресурсів;
- оформляти акти за результатами моніторингу земель.

1.3. Кількість кредитів – 4 кредитів.

1.4. Загальна кількість годин - 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
22 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
22 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
- год.	- год.
Самостійна робота	
76 год.	104 год.
Індивідуальні завдання	
- год.	

1.6. Заплановані результати навчання – денна форма навчання – іспит у 1-му семестрі, заочна форма навчання – заліку 1-му семестрі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методичні основи державного земельного кадастру населених пунктів

Тема 1. Загальні відомості про державний земельний кадастр

Історичний розвиток земельно-кадастрових робіт на території України. Місце земельного кадастру у складі кадастру природних ресурсів. Передумови проведення земельного кадастру населених пунктів. Правові основи земельного кадастру населених пунктів. Місце національного, регіонального, базового рівня та методика ведення їх державного земельного кадастру. Населені пункти локального рівня та ведення на їх території земельного кадастру. Єдність кодової системи населених пунктів всіх рівнів, їх юридичне відображення. Форми власності та види користування на землях населених пунктів та умови їх формування. Способи отримання та залучення інформаційних даних про населений пункт та його складові. Інвентаризація земель населеного пункту. Облік та баланс земель населених пунктів та послідовність їх проведення.

Тема 2. Порядок ведення земельного кадастру населених пунктів.

Землекористування, землеволодіння та об'єкти нерухомості. Облік кількості та якості земель. Кадастрова оцінка природних умов території. Екологічна оцінка території населеного пункту. Зонування території. Кадастрові зйомки земель населених пунктів. Комплексна оцінка території населених пунктів. Методичні основи грошової оцінки земельних ділянок населених пунктів. Оформлення звіту про грошову оцінку земель населеного пункту. Використання земельної документації в грошовій оцінці. Державна реєстрація земельних ділянок населених пунктів.

Тема 3. Механізми регулювання земельних відносин у містах.

Роль оцінки міських земель. Міські землі як товар та об'єкт оцінки земель. Нормативна ціна і ринкова вартість. Масова оцінка міських земель. Експертна оцінка земельної власності. Оцінка будівель і споруд для містобудівного кадастру. Складання планів земельних ділянок та поверхів будівель. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки міських земель. Нормативно-правове регулювання земельно-оціночної діяльності. Основні принципи побудови моделей функціонування кадастру нерухомості. Система земельно-реєстраційних заходів та методи їх здійснення.

Тема 4. Застосування земельно-кадастрових даних для організації раціонального використання земель населених пунктів.

Використання даних кадастру для регулювання ринку землі. Економічний механізм управління земельними ресурсами населених пунктів. Конкурентні засади продажу земельних ділянок у населених пунктах. Графічні документи, які відображають раціональне використання земель населених пунктів. Генеральний план міста, селища. Порядок розробки, коригування, погодження і затвердження містобудівної документації з планування територій сільських населених пунктів. Вимоги до змісту завдання на розроблення містобудівної документації з планування територій міських населених пунктів. Прогнозування територіального розширення території населеного пункту. Схема зон соціального планування. Системи і підсистеми комплексної земельно-майнової кадастрової оцінки. План земельно-господарського устрою як основа реформування земельних відносин у населених пунктах.

Розділ 2. Теоретичні основи моніторингу земель.

Тема 5. Сучасний стан землекористування в Україні.

Стан та перспективи розвитку землекористування. Шляхи подолання екологічних наслідків землекористування. Організація території сучасних землекористувань.

Формування агроландшафтів та їх охорона-головна умова сталого землекористування. Система протиерозійного захисту агроландшафтів. Завдання захисту ґрунтів від ерозії і підвищення родючості еродованих ґрунтів в умовах послідовного здійснення земельної реформи в Україні. Поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушувальних земель, охорона земель при гідротехнічному будівництві. Поняття і зміст комплексу протиерозійних заходів. Характеристика ґрунтозахисної і водорегулюючої ролі його складових і частин. Поняття техногенно забруднених земель сільськогосподарського призначення. Деградовані і малопродуктивні землі. Консервація деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель.

Тема 6. Загальні умови проведення моніторингу земель в Україні.

Земельний фонд як об'єкт моніторингу земель. Джерела моніторингу земель. Антропогенні зміни навколишнього природного середовища. Основні частини нормативно-технічної бази моніторингу земель. Критерії і нормативи для оцінки екологічного стану земельних ресурсів та виявлення кризових ситуацій. Критерії земельного кадастру та його використання у моніторингу земель. Відображення критеріїв моніторингу земель в землевпорядному проекті. Форми і види звітності моніторингу земель в області, районі, місцевій раді.

Тема 7. Протиерозійна організація території в зонах поширення водної ерозії ґрунтів.

Підготовчі роботи для цілей складання робочих проектів ерозійної організації території. Значення і зміст підготовчих робіт. Збір аналіз, систематизація матеріалів регіональних, обласних схем протиерозійних заходів і інших передпроектних і проектних розробок. Види і зміст спеціальних обстежень. Методика складання картограм крутості схилів. Еродованості і технологічних груп земель; карти класів ерозійної небезпеки земель. Їх використання. Особливості організації угідь сільськогосподарських підприємств в умовах водної ерозії ґрунтів. Встановлення складу і співвідношення угідь з урахуванням екологічних, економічних і ландшафтних вимог. Проектування трансформації і поліпшення угідь з розробкою заходів по захисту ґрунтів від ерозії. Екологічна і економічна ефективність заходів.

Тема 8. Еколого-ландшафтна сутність організації території. Проектування первинних територіальних одиниць екологічно однорідних ділянок.

Методика проектування полів і робочих ділянок в умовах складного ерозійного рельєфу і строкатого ґрунтового покриву. Особливості проектування і оцінки розміщення водорегулюючих (стокорегулюючих) лісових смуг, польових шляхів, гідротехнічних споруд (валів - терас, валів - доріг, розширювачів потоку тощо). Екологічне і економічне обґрунтування робочих проектів протиерозійного впорядкування орних земель. Протиерозійна організація території в зоні поширення вітрової ерозії (дефляції). Зміст комплексу протиерозійних заходів від дефляції і порядок його проектування. Особливості організації угідь і проектування сівозмін (ґрунтових, польових зі смуговим розміщенням сільськогосподарських культур. Екотопи та буферні зони - необхідні елементи проектування при формуванні стійких агроландшафтів. Особливості протиерозійного впорядкування території сівозмін і природних кормових угідь. Екологічні проблеми землекористування в населених пунктах, лісгосподарського і індустріального землевпорядкування та земель з особливим правовим режимом використання. Забезпечення екологічної стійкості землекористувань різного цільового призначення.

Тема 9. Теоретичні положення землекористування на еколого- ландшафтній основі.

Облік природоохоронних вимог при землевпорядних діях. Типові моделі облаштування сільськогосподарських підприємств, власників землі з урахуванням їхніх морфо метричних особливостей і параметрів контурного обробітку. Агроекологічна оцінка

проектів землеустрою новостворених агроформувань (на прикладі модельного сільгоспприємства). Методика розрахунку екологічної ефективності (попередження збитків від змиву і видування ґрунтів, балансу гумусу тощо). Методика розробки робочих проектів організації вирощування сільськогосподарських культур в полях сівозмін. Деталізація внутрішньо польової організації території поля (виділення технологічних ділянок). Складання технологічної і агрохімічної характеристики виділених ділянок. Розробка ґрунтозахисної водо і ресурсозберігаючої технології вирощування сільськогосподарських культур. Оформлення робочих проектів. Еколого-економічна оцінка культурно-меліоративної організації території окремих землекористувань в природно-кліматичних зонах України. Державний земельний кадастр і його використання для вирішення екологічних задач. Суть різних методів ведення моніторингу та кадастру земель для екологічних цілей.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін	ср		л	п	лаб	ін	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні основи державного земельного кадастру населених пунктів.												
Тема 1. Загальні відомості про державний земельний кадастр.	12	2	3			7	13,5	0,5	1			12
Тема 2. Порядок ведення земельного кадастру населених.	13	3	3			7	13	1	1			11
Тема 3. Механізм регулювання земельних відносин у містах.	13	3	3			7	13	1	1			11
Тема 4. Застосування земельно-кадастрових даних для організації раціонального використання земель населених пунктів.	13	3	3			7	13	1	1			11
Разом за розділом 1	51	11	12			28	52,5	3,5	4			48
Розділ 2. Теоретичні основи моніторингу земель.												
Тема 5. Сучасний стан землекористування в Україні.	12	2	2			8	12	0,5	0,5			11

Тема 6. Загальні умови проведення моніторингу земель в Україні.	14	3	2			10	13,5	1	0,5			12
Тема 7. Протиерозійна організація території в зонах поширення водної ерозії ґрунтів.	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 8. Еколого-ландшафтна сутність організації території.	15	3	2			10	14	1	1			12
Тема 9. Теоретичні положення землекористування на еколого-ландшафтній основі.	14	2	2			10	14	1	1			12
Разом за розділом 2	69	11	10			48	67,5	4,5	4			64
Усього годин	120	22	22			76	120	8	8			104

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичне обґрунтування земельного кадастру населених пунктів	1
2	Класифікація населеного пункту та її відображення у кодовій системі.	1
3	Структура земельних угідь населеного пункту, їх відображення на плані.	2
4	Категорії земель в межах населеного пункту, їх територіальне розміщення та правовий статус, що регулюється кодексом права про надра та іншими(земельним, водним, містобудівним, лісовим та ін.).	2
5	Основні частини нормативно-технічної бази моніторингу земель. Критерії і нормативи для оцінки екологічного стану земельних ресурсів та виявлення кризових ситуацій.	1
6	Завдання, зміст і основні принципи складання робочих проектів протиерозійної організації території.	2
7	Складання картограми крутості схилів, еродованості і технологічних груп земель.	2
8	Складання карти, планів ерозійної небезпеки земель. Особливості організації угідь в умовах ерозії ґрунтів.	2
9	Еколого-ерозійне зонування орних земель і проектування агротехнічно-однорідних робочих ділянок для польової, ґрунтозахисної сівозмін і залуження.	2
10	Вивчення різних методів ведення моніторингу і земельного кадастру для економічних цілей.	1
11	Критерії земельного кадастру та їх використання у моніторингу земель. Відображення критеріїв моніторингу земель в землевпорядному проектуванні.	2
12	Аналіз проектів територіального землеустрою за природоохоронною ефективністю розміщення земельних масивів і меж землекористувань.	2
13	Аналіз проектів внутрішньогосподарського землеустрою за екологічною доцільністю розміщення виробничих центрів, угідь та сівозмін.	2
	Разом	22

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Формат контролю
1	Призначення та зміст земельного кадастру населених пунктів.	6	тест
2	Земельний кадастр як основа містобудівного кадастру.	5	”
3	Основні завдання та організація робіт інвентаризації земель.	6	”
4	Текстові та картографічні матеріали земельного кадастру населених пунктів.	6	Реферат
5	Авторизація ведення кадастру населених пунктів, структура даних автоматизації інформаційної системи земельного кадастру(АСУЗК).	6	”
6	Методичні основи та основні фактори, які враховуються при грошовій оцінці земель населених пунктів.	6	”
7	Земельний кадастр при організації використання земель населених пунктів.	6	Тест
8	Порядок складання плану земельно-господарського впорядкування населеного пункту. Державний контроль за використанням та охороною земель в населених пунктах.	6	”
9	Особливості використання землі як комплексу природного середовища. Землі з особливим правовим режимом використання.	6	”
10	Система землевпорядних дій на основі еколого-ландшафтного підходу. Основні особливості проектів землеустрою на еколого-ландшафтній основі.	6	”
11	Моніторинг земель, які залежать від мети спостережень і ступеня охоплення території.	6	”
12	Основні шляхи здійснення моніторингу ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення.	5	Реферат
13	Організаційна структура і схема проведення моніторингу земель. Основні технологічні етапи здійснення моніторингу земель.	6	”
	Разом	76	”

6. Індивідуальні завдання

На заочному відділенні заплановано теми контрольних робіт (5 варіантів)

1. Складання та оформлення картограми крутості схилів, еродованості та технологічних груп земель.

7. Методи навчання

До основних методів навчання належать лекції, практичні роботи та самостійна робота студентів згідно програми курсу, а також індивідуальні навчально-дослідні завдання (контрольні) роботи для студентів заочного відділення.

Здача розрахунково-графічних робіт; поточне експрес-опитування: тестовий контроль-поточний і підсумковий.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль 9 семестр екзамен

Поточний контроль та самостійна робота									Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1				Розділ 2					60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
ЗТ+ЗП	4Т+3 П	4Т+3 П	4Т+3П	ЗТ+3П	ЗТ+3 П	ЗТ+4 П	ЗТ+4 П	4Т+4 П			

T1, T2....T7 - теми розділів;

T-теорія;

П- задача практичної роботи.

Засвоєння кожної теми оцінюється за сумою балів отриманих за:

а) виконання і задачу практичної роботи;

б) задачу теоретичного матеріалу під час поточного експрес опитування і тестового контролю.

Мінімальна сума балів для зарахування теми складає 50% від вказаної в таблиці.

Екзаменаційна оцінка складається з суми балів за поточний контроль (60%) і суми балів підсумкового контролю (40%). При визначенні частки кожного поточного контролю вираховується відсоток, який складає відповідна кількість балів розрахована від 60%.

До підсумкового контролю допускається студент, який за результатами поточного модульного контролю отримав 30 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 - 100	відмінно	
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендоване методичне забезпечення

1. Тишковець В.В., Пересадько В.А., Опара В.М., Квіташ М.І. Моніторинг земель. Методичні вказівки для студентів географічних факультетів.- Х., 2009.- 22 с.
2. Вервейко А.П., Бойко Л.К., Шандурский В.И. Методические указания к выполнению лабораторно-практических заданий по разделу “Порайонные особенности землеустройства” (противоэрозионная организация территории) Харьков 1991.-88 с.
3. Вервейко А.П., Сухомлін Л.В., Анопрієнко Т.В. Земельний кадастр населених пунктів. Методичні вказівки до розробки лабораторно-практичних робіт фахівців спеціальності “Землевпорядкування та кадастр”.- Харків 2007.-59 с.

Рекомендована література Базова

1. Володін М.О. Основи земельного кадастру: Навчальний посібник,- К., 2000. - 320 с.
2. Кадастр нерухомості: Монографія/Л.М. Перович, Л.Л. Перович, Ю.П. Губар.-Львів: Видавництво національного університету “Львівська політехніка”, 2003.-120 с.
3. Кривов В. М. Екологічно безпечне землекористування лісостепу України Проблема охорони ґрунтів. К.: Урожай, 2008.-304 с.

4. Опара В.М., Пересадько В.А., Дяченко Д.О., Вовченко А.В. Основи кадастру населених пунктів та нерухомості. Навчальний посібник.-Харків: ХНАУ імені В.Н. Каразіна, 2009.-44 с.
5. Основи моніторингу та дистанційного зондування земель: Посібник/ Ю.В.Роганін, Ю.В. Думін, О.М. Зленко, А.В. Корецький, О.І. Суходубов. 2-е вид., перероб. і доп.-Х., 2003.-75 с.
6. Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Микула О.Я., Шпик Н.Р., Кадастр населених пунктів: Підручник.-2-е вид., Стерео.-Львів “Новий Світ -2000”, 2007.-392 с.
7. Третяк А.М., Другак В.М., Третяк Р.А., Гунько Л.А. Землевпорядке проектування: еколого-ландшафтне землевпорядкування сільськогосподарських підприємств: Навчальний посібник.-К.: Аграрна Наука, 2007.-120 с.

Допоміжна

1. Земельний Кодекс України.-Х.: ТОВ “Одісей”, 2002-112 с.
2. Булигін С.Ю., Барвинський А.В., Ачасова А.О., Ачасов А.Б. Оцінка і прогноз якості земель: Навчальний посібник. - Харк. нац. аграрн. ун-т.-Х., 2008.-237 с.
3. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: Наук. вид./ Дехтяренко Ю. Ф., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Палеха Ю.М.-К.: Профі, 2007.-624 с.
4. Містобудиний кадастр: Навч. посіб. / Ступень М.Г., Добрянський І. М., Микула О.Я., Шпик Н.Р.-Л.: ЛДАУ, 2003.-224 с.
5. Панас Р.М. Основи моніторингу та прогнозування використання земель: Навчальний посібник.- Львів: Новий Світ- 2000, 2007.- 224 с.
6. Розумний І.А. Еколого-економічне вивчення та еколого-безпечне використання сільськогосподарських угідь: Науково-методичні та практичні аспекти.- К.: Урожай, 1996.- 196 с.
7. Третяк А.М. Землевпорядне проектування. Теоретичні основи і територіальний землеустрій: Навч. посібник. – К.: Вища освіта, 2006-528 с.
8. Третяк А.М. Планування та формування землекористування в населених пунктах. – К., 1998.-47 с.

Інформаційні ресурси

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В.Н. Каразіна.
2. Фонд бібліотеки кафедри фізичної географії та картографії.
3. Мережа Інтернет.